MALTA

QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta ta' l-24 ta' Gunju, 2004

Citazzjoni Numru. 982/2003

David Darmanin

vs

Dolores Maria Darmanin

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 25 ta' Settembru 2003 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-kontendenti zzewgu fit-22 ta' Novembru 1981, liema zwieg gie iskritt fir-Registru Pubbliku ta' Malta numru progressiv elfejn, tlet mija u sebgha u tmenin ta' dik is-sena (2387/81) (Dok. "A") u mill-liema zwieg il-partijiet baqghu improle.

Illi l-kunsens tal-kontendenti kien vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha;

Illi l-kunsens tal-konvenuta kien vizzjat b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghaliha li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi l-kunsens tal-kontendenti nkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew wahda aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga jew tad-dritt taz-zwieg;

Illi ghalhekk dan iz-zwieg huwa null u bla ebda effett skond il-Ligi, b'mod partikolari a tenur tas-**sub-incizi (d) u (f) tas-sub-artikolu wiehed (1) ta' l-artikolu dsatax (19) dwar iz-Zwieg tas-sena elf, disa' mija u hamsa u sebghin (1975) tal-Ligijiet ta' Malta** kif jirrizulta waqt it-trattazzjoni.

Illi l-istess attur talab lil din l-Onorabbli Qorti sabiex ghar-ragunijiet premessi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg iccelebrat bejn il-kontendenti f'Malta fit-22 ta' Novembru 1981 (Dok. "A") huwa null u bla effett skond il-Ligi u b'mod partikolari a tenur tas-**sub-incizi (d) u (f) tas-sub-artikolu wiehed (1) ta' l-artikolu dsatax (19) dwar iz-Zwieg tas-sena elf, disa' mija u hamsa u sebghin (1975) (Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta)** u ghalhekk tordna li ssir l-annotazzjoni opportuna fl-Att taz-Zwieg relativ.

Bl-ispejjez kontra l-konvenuta li ngunta sabiex tidher in subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 3 u 4 tal-process;

Rat id-digriet tal-affidavits tal-partijiet b'terminu ta' tletin (30) gurnata li nghata fid-29 ta' Settembru 2003.

Rat in-nota ta’ l-eccezzjonijiet tal-konvenuta datata 6 ta’ Novembru 2003 a fol. 11 tal-process fejn eccepiet:-

(1) Illi filwaqt li l-konvenuta taqbel li z-zwieg celebrat bejn il-partijiet kontendenti ghandu jigi ddikjarat null u bla effett ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi, dan ghandu jigi dikjrat null minhabba ragunijiet imputabbli lill-attur, u dan kif ser jirrizulta waqt it-trattazzjoni tal-kawza.

(2) Salvi eccezzjonijiet ulterjuri permessi mill-ligi.

Rat il-verbal tas-seduta tat-22 ta’ Jannar 2004 fejn gie kkonfermat id-digriet tad-29 ta’ Settembru 2003 u giet nominata Dr. Josette Demicoli sabiex tiffissa seduta wahda ghall-kontro-ezamijiet kollha, u l-kawza giet differita ghall-finali trattazzjoni ghad-29 ta’ April 2004.

Rat in-nota ta’ l-attur datata 26 ta’ Jannar 2004 li permezz taghha pprezenta l-affidavit tieghu stess.

Rat in-nota tal-konvenuta datata 27 ta’ April 2004 fejn gie pprezentat l-affidavit tal-konvenuta quddiem l-Assistenta Gudizzjarja.

Rat il-verbal tas-seduta mizmuma quddiem l-istess Assistenta Gudizzjarja datat 27 ta’ April 2004.

Rat il-verbal tas-seduta tad-29 ta’ April 2004 fejn id-difensuri rrinunzjaw ghas-seduta li kienet minnhom iffissata ghal quddiem l-Assistenta Gudizzjarja, u l-kawza thalliet ghas-sentenza ghal-24 ta’ Gunju 2004.

Rat l-affidavits tal-partijiet.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(i) LIGI U GURISPRUDENZA

Illi dawn il-premessi attrici ndikati fic-citazjoni attrici huma kkontemplati fl-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta**, u cjoe` l-**Att dwar iz-Zwieg** u jinqraw hekk kif gej:-

Artikolu 19 (1) *"B'zieda mal-kazijiet fejn zwieg ikun null skond xi dispozizzjoni ohra ta' dan l-Att, iz-zwieg ikun null –*

(d) *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'diffett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anolomija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg".*

(f) *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg."*

Illi l-Qorti sejra tghaddi biex tezamina n-nullita' taz-zwieg *o meno* taht dawn iz-zewg artikoli separatament, u fl-ewwel lok, taht **l-artikolu 19(1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Illi rigward l-**Artikolu 19(1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta**, dan l-artikolu jikkonsidra kemm is-simulazzjoni totali (*colorem habens, substantiam vero nullam*) kif ukoll dak parzjali (*colorem habens, substantiam vero alteram*) tal-kunsens.

Illi rigward it-tifsira ta' eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew kif maghruf ukoll bhala simulazzjoni totali, l-Qorti f' **"Bonnici vs Bonnici"** (P.A.- 30 ta' Lulju 1982) qalet illi biex ikun hemm simulazzjoni totali jrid jigi ppruvat li l-*finis operis* taz-zwieg gie effettivament eskluz mill-vera rieda ta' parti jew ohra, ghalkemm formalment tkun sehhet ic-celebrazzjoni taz-zwieg.

Illi fil-kawza **"Cali vs Dr. Albert S. Grech"** (P.A. - 22 ta' Gunju 1988) il-Qorti qalet illi jekk tmur ghac-cerimonja tat-tieg u nternament tissostitwixxi l-ideat tieghek fuq x'inhu zwieg jew inkella xort'ohra teskludi l-veru kuncett taz-zwieg, hi forma ta' simulazzjoni totali.

Illi fil-kawza **"Galea vs Walshi"** (P.A. 30 ta' Marzu 1995) il-Qorti spjegat simulazzjoni bhala *"meta l-atti, gesti jew kliem esterni ma jikkorrispondux ghall-kunsens intern li jkun inghata".*

Illi fil-kawza **"Muscat vs Borg Grech"** (P.A. – 14 ta' Awissu 1995) il-Qorti spjegat simulazzjoni hekk:-

"Ghalhekk min <u>esternament</u> ikun wera li qed jaghti l-kunsens matrimonjali izda jkun <u>internament</u> u <u>b'att pozittiv tal-volonta' tieghu</u> qed jichad il-kunsens ghal dak iz-zwieg ikun qed jissimula l-kunsens tieghu".

Illi kif gie nsenjat fid-decizjoni fl-ismijiet **"Francesco Teuma vs Luigi Camilleri et"**, (Qorti tal-Kummerc, 1 ta' Ottubru 1884, Vol. X p.912):-

"a poter dedursi la invalidita' dell'atto e' necessario che risulti chiaro, che cio' che si contrattava non era la verita, ma una simulazione, cioe` 'fictio seu ostensio falsi pro vero".

Illi meta wiehed jitkellem dwar l-eskluzjoni taz-zwieg jew wiehed mill-elementi essenzjali tieghu, wiehed irid jifli jekk il-kontendenti jew wiehed minnhom, allavolja hu kapaci jaghti l-kunsens validu taz-zwieg, pero` bl-att tieghu qabel u fil-hajja mizzewga, jew bl-ommissjoni tieghu, eskluda *a priori* certu obbligi essenzjali tal-hajja mizzewwga, cjoe' ssimula l-kunsens tieghu totalment fejn eskluda *a priori* z-zwieg, jew inkella fejn waqt il-kunsens hu jew hi eskludew xi wahda jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, u cjoe' saret simulazzjoni parzjali.

Illi taht l-**artikolu 19(1) (f)** trid issir distinzjoni cara bejn zwieg li jfalli minhabba cirkostanzi li jirrizultaw waqt iz-zwieg, u zwieg li jfalli ghax wiehed mill-partijiet minn qabel

ma ta l-kunsens tieghu kien gja' mentalment dispost li ma jottemprax ruhu ma' xi wahda jew aktar mill-obbligi matrimonjali. Fl-ewwel ipotesi hemm ir-ragunijiet li jaghtu lok ghal separazzjoni u fit-tieni ipotesi hemm l-estremi tal-annullament.

Illi rigward l-eskluzjoni pozittiva ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, u cjoe' simulazzjoni parzjali, il-Prim' Awla tal-Qorti Civili fil-kawza **"Abdel Wahed vs Dr. Yana Micallef Stafrace et noe"** (14 ta' Lulju 1994) elenkat l-element essenzjali taz-zwieg bhala l-komunjoni tal-hajja konjugali, l-indissolubbilta` tar-rabta taz-zwieg, id-dritt ghall-fedelta` u d-dritt ghall-prokreazzjoni ta' l-ulied. L-istess elementi gew ikkonfermati ukoll fil-kawza **"Aquilina vs Aquilina"** (P.A. 30 ta' Jannar 1991) u fil-kawza **"Grech vs Grech"** (P.A. 9 ta' Ottubru 1990). Dawn huma wkoll l-elementi fil-ligi kanonika.

Illi l-komunjoni tal-hajja konjugali u cjoe' l-*consortium vitae* tikkomprendi zewg elementi u cjoe' l-imhabba konjugali u r-responsabbilita` tal-familja. Kif qalet il-Prim' Awla tal-Qorti Civili fil-kawza **"Magri vs Magri"** (14 ta' Lulju 1994): *"Jekk din il-consortium vitae" hija nieqsa, l-oggett innifsu tal-kunsens taz-zwieg huwa wkoll nieqes. Din il-consortium vitae tikkomprendi zewg elementi li huma l-imhabba konjugali u r-responsabbilta` tal-familja."*

Illi l-Qorti issa ser tghaddi biex tezamina l-premessa l-ohra ta' l-attrici, u cjoe' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** li jghid illi z-zwieg ikun null jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anolomija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Ill ghar-rigward tal-**artikolu 19 subinciz (1) paragrafu (d)** mill-provi migbura jirrizulta illi l-kontendenti fl-ebda mument ma kkunsidraw il-valuri u l-principji tal-hajja mizzewga. ***Dr. Abigail Attard***, (illum il-Magistrat Abigail Lofaro) fit-tezi taghha ***"Grounds of Annulment of***

Marriage with special reference to Defects of a psychological nature in the light of the 1981 Amendments to the Marriage Act 1975" tghid illi d-diskrezzjoni ta' gudizzju *"suppose not only maturity of intellect but also a maturity of the will, that is an ability to take decisions responsibly. A person must possess a critical faculty and internal freedom of choice in order to contract validly"* (pg 42).

Illi mhux bizzejjed li tkun taf x'inhu z-zwieg izda jrid ikun hemm ukoll il-maturita` li tippermetti persuna li tevalwa d-drittijiet u obbligi li ggib maghha hajja mizzewga.

Illi cirkostanzi simili ghal dan il-kaz kienu fil-kaz **"Tabone vs Tabone"** (P.A. 7 ta' Lulju 1995). Il-Prim' Awla ddikjarat zwieg null fuq, *inter alia*, **artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255**, liema Qorti nterpretat id-decizjoni tal-attur biex jizzewweg hekk:-

"Illi l-importanza li huwa ta lit-tqala tal-konvenuta, tindika li hu ma kien xejn liberu fl-ghazla tieghu ghalkemm probabilment lanqas kien irrealizza b'dan; illi inoltre jigi osservat illi z-zwieg tal-kontendenti gie organizzat u deciz biss fi tliet gimghat u dan jindika li certament il-partijiet ma ghamlu ebda valutazzjoni serja ta' dak li kienu sejrin jidhlu ghalih; qabel ma saru jafu bil-gravidanza tal-konvenuta huma bl-ebda mod ma tkellmu dwar iz-zwieg jew dwar il-hajja taghhom futura".

Illi fil-kaz **"Giordimaina vs Giordimaina"** (P.A. 31 ta' Jannar 1995) il-Qorti qalet hekk:-

"…… ghalkemm kien ilhom zmien flimkien, ma kinux jafu lil xulxin bizzejjed. Fl-immaturita' taghhom ma hasbuhiex darbtejn biex jghaddu ghaz-zwieg meta sfortunatament ghalihom u l-aktar ghall-kreatura illi twieldet (il-konvenuta kienet harget incinta qabel iz-zwieg anke skond ma jidher mill-istess certifikat esebit) sabu ruhhom f'cirkostanzi li wassluhom biex jaghtu l-kunsens taghhom minghajr ma jkunux hasbu bis-serjeta fuq dak li kienu qeghdin jghamlu."

Illi kif gie spjegat tajjeb fil-kawza **“Spiteri vs Spiteri”** (P.A. – 4 ta’ Novembru 1994):-

“B'difett serju ta' diskrezzjoni l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' mmaturita' li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku. In-nuqqas ta' “discretio judicii” hu kuncett guridiku nterament marbut mal-kapacita ta' parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u kuxjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg.”

Illi kaz simili kien **“Portelli vs Portelli”** (P.A. – 14 ta’ Awissu 1995) fejn koppja zzewget ghax it-tfajla nqabdet tqila u l-Qorti qalet:-

“........ l-espressjoni “hassejtni dahri mal-hajt” (.....) tirrispekkja dak il-konflitt intern fil-konvenut li jipprivah minn dik il-liberta` nterna mehtiega sabiex ikun jista' jaghti mhux biss kunsens hieles izda wkoll kunsens ponderat dwar l-oggett tal-kunsens matrimonjali u cjoe’ dwar id-drittijiet u d-doveri essenzjali tal-hajja mizzewga.”

Illi issir referenza wkoll ghal dak li ntqal fil-kawza **“Haidin vs Haidin”** (P.A. (Q.K.) 7 ta’ Lulju 1994) li tikkonferma li fil-kaz odjern l-elementi hemm imsemmija kienu mankanti. Il-Qorti kienet qalet:-

“… … illi m’ghandu jkun hemm ebda motivazzjoni li ggieghel persuna tersaq ghaz-zwieg ghajr l-imhabba lejn persuna ohra w ix-xewqa li tqatta’ l-kumplament ta’ hajjitha fil-kumpanija taghha. Fiz-zwieg wiehed irid ikun lest li jaghtiha t-totalita` tieghu nnifsu esklussivament lill-persuna l-ohra, u din l-ghotja trid tkun mhux biss reciproka izda motivata bi hsieb genwin li verament ikun irid johloq ‘a partnership for life’.

Mill-gurisprudenza nostrana, jista’ jinghad illi d-dmirijiet u drittijiet tal-mizzewgin fiz-zwieg huma dawk li komunament wiehed jistenna fi zwieg normali fis-socjeta` taghna. Fost dawn, wiehed isemmi l-fedelta` u l-assistenza, l-unita` u l-indissolubbilta` taz-zwieg, il-hajja komuni flimkien, id-dritt u d-dmir illi jittiehdu decizjonijiet

flimkien intizi fl-ahjar interess tal-familja w il-prokreazzjoni ta' l-ulied. Il-hajja mizzewga timporta li l-mizzewgin jaqsmu kollox flimkien u li jkunu ta' ghajnuna u ta' assistenza lil xulxin, b'impenn shih a favur ta' xulxin u taz-zwieg taghhom l-element tal-'communio vitae'. Fil-kawza ***"Micallef vs Micallef"*** *deciza fl-4 ta' Mejju 1993, il-Prim' Awla tal-Qorti Civili enuncjat illi 'element essenzjali tal-hajja mizzewga skond il-ligi taghna huwa d-dritt tal-mizzewgin ghall-komunjoni tal-hajja ('communio vitae') bejniethom".*

Illi din il-Qorti kellha diversi drabi okkazjonijiet sabiex tidhol fid-dettal fl-**artikli 19 (1) (d) u (f)**. Illi a skans ta' repetizzjoni tirreferi ghas-sentenza **"Ahmed Al Halel vs Karen Portelli"** (P.A. (RCP) 1 ta' Ottubru 2002 – Citaz.Numru: 134/00/RCP) u **"Isabelle Muscat vs James Muscat" –** (P.A. (RCP) 30 ta' Jannar 2003) u a bazi ta' l-istess gurisprudenza w awturi hemm ikkwotati tasal ghall-konkluzjoni li z-zwieg ikkuntrattat bejn il-kontendenti kien vizzjat *ai termini* ta' l-**artikoli 19 (1) (d) u (f)** minhabba ragunijiet imputabbli liz-zewg nahat.

(ii) <u>APPREZZAMENT TAL-PROVI.</u>

Illi mill-provi prodotti jirrizulta li l-partijiet ltaqghu meta l-attur kellu dsatax-il sena u zzewgu meta huwa ghalaq tnejn u ghoxrin. Pero' l-gherusija taghhom, meta wiehed ihares lejn l-affidavits taz-zewg partijiet kienet karatterizzata b'konflitt kontinwu fejn l-attur kien aktar mohhu li jkun mal-hbieb tieghu, u filwaqt li l-konvenuta kienet mohhha li tkun u taghmel dak li jghidulha l-genituri taghha. Dan kien ta lok ghal diversi litigji bejn il-partijet u holoq dizgwid kontinwu.

Illi jirrizulta wkoll mill-provi li l-attur bl-ebda mod ma biddel l-atteggjament tieghu wara z-zwieg. Anzi baqa' bazikament jghix l-istess stil ta' hajja mal-hbieb tieghu u s-sitwazzjoni ma' gietx meghjuna mill-fatt li l-istess konvenuta kellha sitt korrimenti matul il-konvivenza ta' bejniethom. Is-sitwazzjoni ggravat meta skond il-konvenuta l-istess attur kellu anke relazzjoni extra-maritali

u eventwalment l-attur sahansitra abbanduna d-dar konjugali.

Illi min-naha l-ohra l-konvenuta baqghet tikkonsulta kwazi fuq kollox mal-genituri taghha, u l-fatt li ghamlu zmien konsiderevoli jghixu ma' l-istess, anke minhabba l-problemi tal-konvenuta, certament ma ghinx f'din is-sitwazzjoni. Is-sitwazzjoni jidher li baqghet hekk konstanti anke wara l-mewt ta' omm il-konvenuta, b'dan li l-partijiet odjerni rari kienu jikkomunikaw flimkien minghajr l-prezenza ta' xi persuna ohra u hawn wiehed jirreferi ghal dak li jinghad fl-affidavit ta' l-attur.

Illi in vista ta' dan kollu jidher car li l-istess partijiet kellhom kull wiehed u wahda minnhom nuqqas serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju dwar il-hajja mizzewga u assolutament fil-mument li zzewgu ma' kellhomx il-kapacita' evalwattiva li jifhmu l-kuncett tal-hajja mizzewga x'tinvolvi, u senjatament l-element ta' *consortium vitae* li huwa l-bazi tar-relazzjoni bejn konjugi f'kuntest ta' zwieg.

Illi fil-fatt inghad fis-sentenza **"Salvina *sive* Sylvia Dimech vs Joseph Dimech"** (P.A. (RCP) 18 ta' Novembru 2003) li:-

"Jekk din il-consortium vitae hija nieqsa, l-oggett innifsu tal-kunsens taz-zwieg huwa wkoll nieqes. Din il-consortium vitae tikkomprendi zewg elementi li huma l-imhabba konjugali u r-responsabbilta` tal-familja."

Illi ghalhekk jidher car li l-partijiet ma kinux ppreparati la biex jghixu flimkien bhala familja, u lanqas li jikkommettu ruhhom b'impenn ghall xulxin, izda kull parti riedet dejjem iddahhal li xi persuna ohra, sew familjari sew jekk le, bejniethom u ghalhekk ma hemm l-ebda dubju, li a bazi tal-provi prodotti t-talba attrici giet ippruvata *ai termini* ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** ghar-ragunijiet imputabbli liz-zewg partijiet.

Illi ghalhekk fid-dawl tal-premess jinghad li hemm raguni ghaliex l-istess zwieg bejn il-kontendenti ghandu jigi dikjarat null *ai termini* ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255**

tal-Ligijiet ta' Malta ghar-ragunijiet imputabbli liz-zewg partijiet.

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenut biss in kwantu l-istess huma b'xi mod inkompatibbli ma' dak hawn premess, **tilqa' t-talba attrici** biss fis-sens hawn deciz b'dan illi:-

(1) Tiddikjara u tiddeciedi li z-zwieg bejn l-kontendenti tat-22 ta' Novembru 1981 huwa null u bla effett skond id-dispozizzjoni tal-Ligi u senjatament a bazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** ghar-ragunijiet imputabbli liz-zewg partijiet.

Bl-ispejjez jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------